

Resumé

Tato diplomová práce se zabývá klíčovým principem mezinárodního uprchlického práva, kterým je princip non-refoulement. V nejširším slova smyslu znamená tento princip zákaz nuceného přesunu či navrácení osoby do země, kde by jí hrozilo porušení jejích základních lidských práv. Princip non-refoulement je vyjádřen v Úmluvě o právním postavení uprchlíků z roku 1951, ale byl rozvinut také ve smlouvách mezinárodního práva lidských práv jako je Mezinárodní pakt o občanských a politických právech či regionální Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Jeho vyjádření nalezneme i ve Společném evropském azylovém systému, sdíleném členskými státy Evropské unie.

Prvním cílem této práce je zjištění přesného obsahu principu nenavrácení s ohledem na jeho vývoj a současný výklad v mezinárodním právu. Druhým cílem práce je analýza obsahu téhož principu v právu Evropské unie a posouzení souladu této úpravy s mezinárodním právem. Práce je s ohledem na větší přehlednost rozdělena na dvě hlavní kapitoly.

První kapitola pojednává o úpravě principu v Úmluvě o právním postavení uprchlíků a přihlíží také k jeho vývoji v oblasti mezinárodního práva lidských práv. Význam principu je zjišťován prostřednictvím výkladových pravidel Vídeňské úmluvy o smluvním právu s ohledem na názory nauky a UNHCR. Tato kapitola se člení na čtyři podkapitoly, které postupně zkoumají způsob interpretace principu a jeho působnost. V práci je argumentováno, že rozsah principu z hlediska osobní i územní působnosti je dnes širší a neomezuje se pouze na území členských států. Navíc díky rozvoji judikatury Evropského soudu pro lidská práva státy odpovídají i za nepřímé navrácení uprchlíka. Následně jsou zkoumány nástroje, pomocí nichž se státy brání přílivu uprchlíků na svá území. Vízové požadavky, sankce pro dopravce i koncepty bezpečných zemí mohou ohrozit šanci uprchlíka na posouzení jeho statusu a případné získání ochrany. Podmínkou jejich uplatnění je zajištění přístupu uprchlíka k efektivní ochraně. Poslední podkapitola první části se zabývá výjimkami z principu a jeho absolutní povahou v právu lidských práv.

Druhá kapitola se člení na pět podkapitol. Nejprve je argumentováno, že jak členské státy, tak Evropská unie musí dodržovat mezinárodní uprchlické právo i právo lidských práv. Na základě této premisy je pak posuzován soulad evropského azylového práva s mezinárodním právem. Zkoumána jsou zejména ustanovení kvalifikační směrnice, procedurální směrnice a nařízení Dublin II. V práci je kritizováno restriktivní pojetí osobní a územní působnosti principu non-refoulement v azylovém právu EU. Rozebírána je také extraterritoriální aplikace principu s ohledem na současnou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, která vymezila aplikaci principu na moři. Kriticky jsou hodnoceny zejména mechanismy „non-entrée“ využívané v EU. Koncept bezpečných zemí v procedurální směrnici a tzv. dublinský systém sdílení odpovědnosti jsou v rozporu se závazky členských států z mezinárodního uprchlického práva a práva lidských práv. Poslední podkapitola se zabývá pojetím výjimek z principu non-refoulement v kvalifikační směrnici. V závěru práce se potvrzuje hypotéza, že evropské azylové právo v některých otázkách popírá mezinárodněprávně zakotvený princip non-refoulement.